

Aan de gemeenteraad

Datum : 3 september 2024
Zaaknummer : 4303114
Contactpersoon : Pieter Polman
Telefoonnummer : 026 3773535

Onderwerp: Actieplan Religieus Erfgoed Arnhem

Geachte voorzitter en leden,

Wij stellen u voor kennis te nemen van het Actieplan Religieus Erfgoed Arnhem.

Inleiding

Binnen de grenzen van gemeente Arnhem staan 42 gebedshuizen. Een aanzienlijk deel van de gebedshuizen is rijksmonument of gemeentelijk monument. De overige hebben geen beschermde status; dit wil echter niet zeggen dat zij niet van waarde zijn. Gebedshuizen zijn voor velen, in letterlijke en figuurlijke zin, een baken in de leefomgeving.

Net als in veel andere gemeenten in ons land, zien we dat het voor veel eigenaren een uitdaging is om deze bijzondere gebouwen op een goede, toekomstbestendige manier te onderhouden en functioneel te houden. De gemeente Arnhem heeft, in dialoog met eigenaren van gebedshuizen en -gebruikers, inwoners en erfgoedorganisaties een strategische visie opgesteld over de toekomst van deze Arnhemse gebedshuizen.

Voor de eerste fase, die wij Toekomstverkenning Religieus Erfgoed hebben genoemd, is er een intensief traject doorlopen. Zo is er contact opgenomen met alle eigenaren van gebedshuizen. Met vrijwel alle eigenaren van gebedshuizen-in-religieus-gebruik is een uitgebreid gesprek gevoerd. In deze gesprekken is aan de orde gekomen hoe het ervoor staat met het ledenaantal, de financiële middelen, de toekomstvisie per gemeenschap en de staat van het gebedshuis. De eigenaren van de gebedshuizen die niet meer in religieus gebruik zijn, hebben wij benaderd door middel van een enquête. Ieder gebedshuis is daarnaast onderworpen aan een cultuurhistorisch onderzoek. Het resultaat van dit onderzoek is samen met een aantal basisgegevens per gebedshuis weergegeven in een zogenaamd paspoort. Om ook een beeld te krijgen van de waardering voor religieus erfgoed door de inwoners, is een enquête uitgezet via het Digipanel van Arnhem. Ook zijn workshopsessies gehouden binnen de gemeente waarbij de verschillende betrokken disciplines aan tafel zaten en daarnaast met de eigenaren van de gebedshuizen en met de historische verenigingen binnen onze gemeente.

Uit de toekomstverkenning zijn kansen, bedreigingen en aanbevelingen naar voren gekomen, die ons oproepen samen met alle belanghebbenden een duurzaam toekomstperspectief te ontwikkelen voor religieus erfgoed. Eén van de belangrijkste conclusies van de toekomstverkenning is dat, als de huidige trend binnen de huidige groep eigenaren zich doorzet, over 15 jaar nog maar 6 tot 18 van de 42 gebedshuizen een religieuze functie hebben. Nu zijn dat er nog 26. Bij een flink aantal gebedshuizen zullen eigenaren dus na moeten gaan denken over ander gebruik. Aan ons als gemeente de vraag of en hoe we willen sturen op nieuwe invullingen voor ons religieus erfgoed.

In de tweede fase van de visievorming hebben we aan de hand van de bevindingen uit de eerste fase, toegewerkt naar een Actieplan Religieus Erfgoed. Om te komen tot een gedragen totaalaanpak en concreet actieplan zijn er een aantal multidisciplinaire sessies georganiseerd. In deze sessies kwamen de aanbevelingen uit de toekomstverkenning, per thema gegroepeerd, aan de orde. De uitkomst van dit proces is een concrete uitwerking van kansen en aanbevelingen in een gedragen actieplan. Via deze brief bieden wij u het actieplan aan en informeren wij u over het vervolg.

Actieplan Religieus Erfgoed Arnhem

Het Actieplan Religieus Erfgoed bevat vijf concrete acties die een routekaart vormen om de essentie van het religieuze erfgoed van Arnhem te waarborgen, beleefbaar te maken en te versterken. Het actieplan is afgestemd op de Erfgoedagenda 2024-2028.

Met deze vijf concrete acties wordt een antwoord gegeven op de conclusies en aanbevelingen vanuit de toekomstverkenning:

1. **Loket voor alle vragen:** het opzetten van een Loket religieus erfgoed om alle mogelijke vragen rondom het religieuze erfgoed binnen de gemeente Arnhem.
2. **Hulp bij toekomstvisie:** de gemeente Arnhem kan met verschillende middelen helpen bij het opstellen van een toekomstvisie zoals een haalbaarheidsonderzoek, het meedenken vanuit een expert-team en het opstellen van wegingsfactoren.
3. **Hulp bij verduurzaming:** het opzetten van een Green Deal voor religieus erfgoed vanuit de gemeente Arnhem waardoor eigenaren en gebruikers bijgestaan worden in het brede verduurzamingsproces, zoals begeleiding, (inzicht in) subsidies, inspiratiesessies en een duidelijk aanspreekpunt voor vragen.
4. **Erfgoedwaarden borgen:** als onderdeel van een totale inventarisatie van het na-oorlogserfgoed zal gekeken worden of er gebedshuizen zijn waarbij een status als beschermd monument wenselijk is.
5. **Verhalen en waarden delen:** de gemeente Arnhem deelt de verhalen en waarden van religieus erfgoed met het grote publiek door bijvoorbeeld het online beschikbaar maken van de gebedshuispaspoorten en het aanbieden van een fietsroute religieus erfgoed.

De benodigde capaciteit voor de uitvoering van het Actieplan Religieus Erfgoed wordt opgevangen binnen de bestaande capaciteit, zoals weergegeven in de Erfgoedagenda 2024-2028.

Reeds lopende acties

Gezien de urgentie van enkele thema's, zijn de afgelopen maanden een aantal aanbevelingen direct opgepakt. Zo is inmiddels een start gemaakt met het opstellen van een Green Deal Gebedshuizen. Door middel van deze Green Deal willen we samen met gebedshuiseigenaren onderzoeken hoe deze specifieke gebouwen verduurzaamd kunnen worden en daarmee de nu vaak problematisch hoge energierekening verlaagd kan worden. Hiermee wordt ook gewerkt aan hetgeen uw raad ons heeft gevraagd in [motie 22M136 Duurzame gebedshuizen](#).

Daarnaast werken wij momenteel parallel hieraan aan een Toekomstvisie voor de rijksmonumentale synagoge aan de Pastoorsstraat. Hiervoor heeft u in de begroting 2024 middelen vrijgemaakt.

Vervolg

De effectiviteit van de aanpak zal tussentijds en aan het einde van de looptijd worden geëvalueerd. Dat betekent dat over twee jaar een evaluatie plaats zal vinden op basis van de resultaten die op dat moment bereikt zijn.

Hoogachtend,
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

J.H. de Baas

A. Marcouch

Bijlage

- Actieplan Religieus Erfgoed Arnhem